

INNOWACYJNE
METODY NAUCZANIA
DZIECI Z UPOŚLEDZENIEM
UMYSŁOWYM W POWIECIE
LUBELSKIM

ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH PRZY DPS W MATCZYNIĘ

PROGRAM INNOWACYJNY

„Twórcza aktywności”

Program opracowany w ramach projektu pt. „Innowacyjne metody nauczania dzieci z upośledzeniem umysłowym w powiecie lubelskim”, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia, Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia.

**Autorzy: mgr Aneta Frąk - Tuziemska
mgr Elżbieta Bugała**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

SPIS TREŚCI:

strona

1.	Autorzy programu innowacyjnego	
2		
2.	Osoby wdrażające	
2		
3.	Termin wprowadzenia programu innowacyjnego	2
4.	Miejsce realizacji	
2		
5.	Opis programu innowacyjnego	2
6.	Zadania szkoły	
4		
7.	Cele ogólne i szczegółowe	
4		
8.	Treści nauczania	
5		
9.	Założenia programowe kształcenia	
7		
10.	Sposób ewaluacji	
19		
11.	Karta wdrażania programu innowacyjnego	19
12.	Dokumenty - załączniki wynikające z rozporządzenia o działalności innowacyjnej	
.....		23
	- nr 1: Uchwała Rady Pedagogicznej w sprawie wprowadzenia programu innowacyjnego	
	- nr 2: Zgoda zespołu autorskiego na wprowadzenie programu innowacyjnego	
	- nr 3: Opinia o programie	

PROGRAM INNOWACYJNY „TWÓRCZA AKTYWNOŚĆ”

I. AUTORZY PROGRAMU INNOWACYJNEGO:

Elżbieta Bugała – nauczyciel w zespole rewalidacyjno - wychowawczym

Aneta Frąk – Tuziemska – nauczyciel w klasie przysposabiającej do pracy

II. OSOBY WDRAŻAJĄCE PROGRAM INNOWACYJNY:

Elżbieta Bugała – nauczyciel w zespole rewalidacyjno - wychowawczym

Aneta Frąk – Tuziemska – nauczyciel w klasie przysposabiającej do pracy

Aneta Sołyga – nauczyciel w zespole rewalidacyjno - wychowawczym

Sabina Ozimek – nauczyciel w zespole rewalidacyjno - wychowawczym

III. TERMIN WPROWADZENIA PROGRAMU INNOWACYJNEGO:

Wrzesień 2010r.

IV. MIEJSCE REALIZACJI:

Zespół Szkół Specjalnych przy DPS w Matczynie

V. OPIS PROGRAMU INNOWACYJNEGO:

Po analizie zdiagnozowanych potrzeb edukacyjnych postanowiono opracować program i wdrożyć innowację programowo - metodyczną „Twórcza aktywność” opartą na Kinezylogii edukacyjnej P. Dennisona i zawierającą elementy przedmiotów nauczania takich jak: funkcjonowanie w środowisku, zajęcia kształtujące kreatywność, wychowanie fizyczne, muzykę i plastykę.

Z uwagi na to, że dostępne programy są niedostosowane dla naszych uczniów postanowiono opracować i wdrożyć program dostosowany do ich indywidualnych możliwości psychoruchowych.

Realizacja zajęć wg innowacyjnego programu umożliwia w sposób wielowymiarowy, angażując wszystkie zmysły usprawniać proces nauczania, sprzyja podniesieniu potencjalnych zdolności uczenia się, reguluje poziom stresu, umożliwia stymulację jednej lub kilku zaburzonych funkcji. Poprawia: sprawność intelektualną, społeczną, rozwój psychoruchowy, koncentrację uwagi, wzrost poczucia własnej wartości i swoich możliwości uczestników innowacji.

Wprowadzenie tej innowacji wynika z potrzeb edukacyjnych spowodowanych koniecznością wprowadzania różnorodnych metod pracy z uczniem niepełnosprawnym intelektualnie, takich jak Kinezylogia Edukacyjna.

Program innowacyjny „Twórcza aktywność” będzie realizowany w oparciu o metodę Kinezylogii edukacyjnej P. Dennisona (zwaną też „gimnastyką mózgu”). Jest to prosta i skuteczna metoda wspomagająca naturalny rozwój człowieka. Stosując proponowane przez Kinezylogię ćwiczenia: na przekroczenie linii środka, energetyzujące, rozciągające, relaksujące znacznie poprawiamy u uczniów umiejętność komunikacji, organizacji i koncentracji. Uczeń staje się dzięki niej pewniejszy siebie, łatwiej wyraża swoje potrzeby. Będąc otwartym na zmiany uczeń szybciej i skuteczniej uczy się.

Ćwiczenia ruchowe będące podstawą metody zostaną „wplecione” w historyjkę, wierszyk, opowiadanie stworzone przez nauczyciela. Opowiadanie oprócz ćwiczeń ruchowych zawierać będzie zagadnienia społeczne, treści dotyczące uczuć, emocji. Poziom trudności tekstu będzie dostosowany do poziomu rozwoju ucznia w danej grupie.

Program „Twórcza aktywność” uwzględnia ćwiczenia mające na celu usprawnianie funkcjonowania mózgu, zapewnienie równowagi pomiędzy pracą jego półkul. Obejmuje on trzy wymiary:

a) lateralizacji

- b) koncentracji
- c) stabilności.

Lateralizacja jest to zdolność do przekraczania linii środka, pracy polu środkowym i przebiegu procesu liniowego od prawej do lewej lub od lewej do prawej, co stanowi podstawę powodzenia szkolnego. Niemożność przekroczenia linii środka utrudnia proces uczenia się i jest przyczyną m.in. dysleksji.

Koncentracja jest umiejętnością wzajemnej współpracy pomiędzy płacami czołowymi i potylicznymi (przekraczanie linii środka). Dzieci nie potrafiące skoncentrować swej uwagi odbierane są jako niezważające, nadpobudliwe, czy opóźnione.

Stabilność jest to zdolność przekraczania linii oddzielającej część mózgu odpowiedzialnego za nasze emocje i abstrakcyjne myślenie.

Innowacja polega na wprowadzeniu: zajęć pozalekcyjnych w wymiarze 4 godzin tygodniowo w 4 grupach po 3 uczniów ze Szkoły Podstawowej, Gimnazjum i Szkoły Przysposabiającej do Pracy. Łącznie na każdą grupę przypadnie 120 godzin.

I. ZADANIA SZKOŁY:

- zapewnienie odpowiedniej bazy dydaktycznej niezbędnej do realizacji programu m.in. odtwarzacz CD, sala lekcyjna, pomoce dydaktyczne
- wdrożenie zajęć, które umożliwią uzyskanie pożądaných efektów

II. CELE OGÓLNE I SZCZEGÓLWE

CEL OGÓLNY:

- osiągnięcie przez uczniów upośledzonych możliwie jak najwyższego poziomu swojego rozwoju poprzez integrację półkul mózgowych

CELE SZCZEGÓLWE:

- Cele edukacyjne:

- rozpoznaje ćwiczenia Kinezylogii Edukacyjnej i na miarę swoich możliwości

psychofizycznych wykonuje je samodzielnie lub z pomocą

- rozwija różnorodne formy twórczości i ekspresji
- integruje funkcje percepcyjno – motoryczne
- zna znaczenie roli ruchu, wody i tlenu w życiu człowieka
- poprawia sprawność intelektualną i społeczną
- poprawia rozwój psychoruchowy i sprawność manualną
- poprawia koncentrację uwagi
- wzrasta poczucie własnej wartości i swoich możliwości
- podnosi jakość swojego życia, i kompetencji społecznych
- uatrakcyjnienie procesu kształcenia
- wzrost świadomości nauczycieli i rodziców nt. korzyści płynących z wdrożenia innowacyjnego programu nauczania z elementami terapii

- Cele wychowawcze:

- aktywnie uczestniczy w zajęciach
- udoskonala umiejętność komunikowania się z samym sobą i z innymi
- efektywnie współdziała w zespole

III. TREŚCI NAUCZANIA

Wybrane treści nauczania zawarte w programie innowacyjnym wynikają z potrzeby zapoznania uczniów z metodą Kinezylogii Edukacyjnej P. Dennisona.

Metoda P. Dennisona wspomaga rozwój procesów poznawczych, wpływa na integrację półkul mózgowych, rozwija ruchowo, poprawia: koordynację wzrokowo – ruchową, koncentrację uwagi, oddychanie, umiejętności komunikacyjne, możliwość zapamiętywania znaków graficznych (cyfr, liter), zwiększa umiejętności manualne, usuwa zmęczenie, odpręża i relaksuje.

Treści będą realizowane w oparciu o bloki tematyczne. W każdym bloku zawarte będą wybrane, stosownie do tematyki ćwiczenia z gimnastyki mózgu.

Zajęcia z uczniami zawierać będą m.in.: opowiadanie „Ogród zoologiczny”, gdzie podczas zwiedzania zoo dzieci wykorzystując ćwiczenia z gimnastyki mózgu poznają zwierzęta takie jak: sowa, słoń, małpa. Podczas takich ćwiczeń będą obserwować m.in. ilustracje ze zwierzętami, bogacąc jednocześnie swoje słownictwo. W programie znajdzie się też bajka „Brzydkie kaczątko”, gdzie uczniowie będą wykonywać ćwiczenie kapturek myśliciela, które przygotowuje do aktywnego słuchania, punkty pozytywne,

słuchanie w pozycji Dennisona, odpowiedzi na proste pytania, rysowanie leniwych ósemek.

Podczas prowadzenia zajęć z uczniami upośledzonymi umysłowo w stopniu głębokim będzie wykorzystywana w większym stopniu muzyka, praca w masach przekształcalnych np.: uczestnicy rysować będą leniwe ósemki w kaszy, wyklejać je masą solną.

Podczas prowadzenia zajęć realizowane będą następujące rodzaje aktywności stymulujące procesy twórcze u osób niepełnosprawnych intelektualnie:

- oddziaływania terapeutyczne
- polisensoryczne oddziaływanie i aktywizowanie, pobudzanie wyobraźni
- zintegrowana ekspresja twórcza: plastyczna, muzykoterapeutyczna i ruchowa
- oddziaływania związane z formowaniem przestrzennym, konstruowaniem i budowaniem.

Praca z grupą będzie przebiegała metodą „małych kroków”, zacznie się od najprostszyc ćwiczeń. Każde zajęcia będą zawierać elementy stałe jak: picie wody, punkty na myślenie, ruchy naprzemienne i pozycja Dennisona. Powtarzalność, systematyczność i przewidywalność to podstawa procesu uczenia się uczniów upośledzonych umysłowo.

Treści będą realizowane w oparciu o bloki tematyczne:

1. Spotkanie z Kinezyjologią
2. Pory roku
3. W świecie zwierząt
4. Baśnie i bajki
5. Baw się z nami
6. Świat wokół nas

Podczas realizacji bloków tematycznych uczniowie będą wykonywać wspierające ich rozwój ćwiczenia P. Dennisona, które ze względu na rodzaj oddziaływań można podzielić na:

- **Ćwiczenia wstępne (PACE):** picie wody, punkty na myślenie, ruchy naprzemienne i pozycja Dennisona.
- **Pozytywne myślenie i działanie:** picie wody, ruchy naprzemienne (na leżąco), energetyzator, oddychanie przeponowe, punkty ziemi, punkty przestrzeni, punkty równowagi, punkty pozytywne, pozycja Dennisona.

- **Zapamiętywanie i odtwarzanie informacji:** picie wody, ruchy naprzemienne, słoń, sowa, wypadki, luźne skłony, energetyczne ziewanie, krążenie szyją, kapturek myśliciela, punkty równowagi, punkty pozytywne.
- **Uczenie się ze zrozumieniem, koncentracja:** picie wody, ruchy naprzemienne, energetyzator, oddychanie przeponowe, aktywna ręka, sowa, kapturek myśliciela, luźne skłony, pompowanie pięta, wypadki, zginanie stopy.
- **Zapamiętywanie dat, liczb, wzorów:** picie wody, ruchy naprzemienne, słoń, sowa, wypadki, luźne skłony, energetyczne ziewanie, krążenie szyją, kapturek myśliciela, punkty równowagi, punkty pozytywne.
- **Twórcze myślenie:** ruchy naprzemienne, punkty na myślenie, punkty ziemi, punkty przestrzeni, energetyzator, kołyska
- **Zdolności językowe:** pozycja Dennisona, zginanie stopy, wypadki, pompowanie pięta, energetyczne ziewanie, kapturek myśliciela, sowa, energetyzator, ruchy naprzemienne, punkty pozytywne.
- **Komunikacja werbalna:** woda, energetyczne ziewanie, aktywna ręka, punkty równowagi, energetyzator, oddychanie przeponowe, kapturek myśliciela, sowa, pompowanie pięta, wypadki, zginanie stopy, pozycja Dennisona, punkty pozytywne.
- **Doskonalenie umiejętności czytania:** picie wody, ruchy naprzemienne, leniwe ósemki, energetyzator, rysowanie oburącz, ósemka alfabetyczna, punkty ziemi, punkty przestrzeni, punkty równowagi, punkty na myślenie, krążenie szyją, pompowanie pięta, patrzenie na znak X.

I. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE KSZTAŁCENIA

Treści zawarte w programie innowacyjnym wykraczają poza podstawę programową dla uczniów niepełnosprawnych intelektualnie. Jest wiele metod pracy wykorzystywanych w pracy z osobami w pełni sprawnymi, które można wykorzystać w szkolnictwie specjalnym. Do takich metod należy metoda Kinezylogii Edukacyjnej P. Dennisona.

Treści tej metody dostosowane do uczniów upośledzonych umysłowo będą realizowane w sześciu blokach tematycznych. Każdy blok, stosownie do tematyki, zawiera odpowiednio tematy prowadzonych zajęć.

BLOK 1. Spotkanie z Kinezylogią

- 1) Mam mózg (2 godz.)
- 2) Prawa półkula – myślenie kreatywne (2 godz.)
- 3) Lewa półkula – myślenie logiczne (2 godz.)
- 4) W krainie P. Dennisona (2 godz.)
- 5) Gimnastykuj mózg (2 godz.)
- 6) Ruch to jest to (2 godz.)
- 7) Ruszaj się (2 godz.)
- 8) Baw się Kinezylogia edukacyjną (2 godz.)
- 9) Ćwicz jak ja (2 godz.)

BLOK 2. Pory roku

- 1) Witaj wiosno(2 godz.)
- 2) Już wiosna (2 godz.)
- 3) Wiosna wkoło (2 godz.)
- 4) Kwitną kwiaty (2 godz.)
- 5) Robimy wiosenne kanapki (2 godz.)
- 6) Motylem byłem(2 godz.)
- 7) Spacer do parku (2 godz.)
- 8) Wielkanocne jajo (2 godz.)
- 9) Wielkanocna ciastoterapia (8 godz.)
- 10) Prezent dla mamy (2 godz.)
- 11) Tęcza (2 godz.)
- 12) Kolorowy świat (2 godz.)
- 13) Burza (2 godz.)
- 14) Koniec lata (2 godz.)
- 15) Jesienne muzykowanie (2 godz.)
- 16) Jesienią, jesienią ...(2 godz.)
- 17) Posypały się listeczki (2 godz.)
- 18) Owoce z sadu (2 godz.)
- 19) Pada śnieg (2 godz.)
- 20) Zła zima (2 godz.)
- 21) Bałwanek (2 godz.)

BLOK 3. W świecie zwierząt

- 1) Ogród zoologiczny (2 godz.)
- 2) Słoń (2 godz.)
- 3) Pani sowa (2 godz.)
- 4) Zwierzęta w lesie (2 godz.)
- 5) Idzie wąż(2 godz.)
- 6) Zwierzaki domowe (2 godz.)
- 7) Zwierzęta z wiejskiego podwórka (4 godz.)

BLOK 4. Baśnie i bajki

- 1) Brzydkie kaczątko (2 godz.)
- 2) Jestem jak brzydkie kaczątko (2 godz.)
- 3) W pałacu Królowej Śniegu (2 godz.)
- 4) „Królowa śniegu” (2 godz.)

BLOK 5. Baw się z nami

- 1) Mam chusteczkę haftowaną (2 godz.)
- 2) Ojciec Wirgiliusz (2 godz.)
- 3) Tańczymy labado 2 godz.)
- 4) Karuzela (2 godz.)
- 5) Choinka zielona (2 godz.)
- 6) Kolorowy zawrót głowy – kolory (4 godz.)
- 7) Wesołe okulary (2 godz.)
- 8) Bezpieczne zabawy (2 godz.)
- 9) Lecimy samolotem(2 godz.)
- 10) Zabawa z koleżanką (2 godz.)
- 11) Wielkoludy i krasnale (2 godz.)

BLOK 6. Świat wokół nas

- 1) Bez wody nie ma życia (2 godz.)
- 2) Drzewko marzeń (2 godz.)
- 3) Świat wokół nas (2 godz.)

Opis ćwiczeń Kinezylogii Edukacyjnej P. Dennisona

Podczas realizacji bloków tematycznych uczniowie będą wykonywać wspierające ich rozwój ćwiczenia P. Dennisona, dobrane odpowiednio do tematu zajęć. Większość ćwiczeń wykonujemy w czasie trwania 3 – 7 oddechów lub według własnego uznania.

Aktywna ręka

Wpływa na: poprawę ekspresji słownej, twórczego działania i postawy; wzmocnienie koordynacji ręka – oko – ucho; pogłębienie oddechu; obniżenie napięcia mięśniowego obręczy barkowej, usprawnienie małej i dużej motoryki.

Opis: wyprostowaną rękę unosimy do góry. Chwytny ją drugą ręką zza głowy poniżej łokcia i na wydechu naciskamy w czterech kierunkach. Ręka naciskana stawia opór.

Alfabetyczna ósemka

Wpływa na: poprawę koordynacji wzrokowo – ruchowej, automatyzacji pisania i literowania; usprawnienie techniki pisania; ułatwienie nauki poprawnego stosowania zasad ortografii; zwiększenie obwodowego pola widzenia.

Opis: rysujemy *leniwą ósemkę* i wpisujemy w nią małe pisane litery w lewej lub prawej połowie, w zależności od kierunku pisania pierwszego odcinka litery, który ma być zgodny z kierunkiem ósemki. Po każdej literze kreślimy kilka *leniwych ósemek*. Ćwiczenie możemy wykonywać w przestrzeni lub na płaszczyźnie.

Energetyczne ziewanie

Wpływa na: poprawę zdolności ekspresji i twórczego myślenia; wzmocnienie siły głosu; ułatwienie artykułowania myśli; usprawnienie percepcji wzrokowej; relaksację mięśni twarzy oraz okolicy oczu, szyi i karku.

Opis: masując staw żuchwowy – skroniowy, otwieramy usta i głęboko ziewamy.

Energetyzator

Wpływa na: wzrost aktywności i koordynacji; stymulację przepływu płynu mózgowo – rdzeniowego; wyzwolenie twórczego myślenia.

Opis: siadamy, a ręce kładziemy przed sobą (na biurku, na udach ...). Na wdechu wyginamy się w łuk (zachowując kierunek od dołu ku górze), na wydechu opuszczamy

głowę i robimy koci grzbiet (zachowując kierunek od góry do dołu). Ćwiczenie wykonujemy płynnie i elastycznie.

Kapturek myśliciela

Wpływa na: wzrost ogólnej sprawności; poprawę percepcji słuchowej, zapamiętywanie i koncentrację.

Opis: kciukiem i palcem wskazującym masujemy kilkakrotnie małżowinę uszną od góry do dołu, lekko ją rozwijając. Następnie rozciągamy delikatnie małżowinę uszną od góry, w bok i do dołu.

Kołyska

Wpływa na: stymulację przepływu płynu mózgowo – rdzeniowego; zwiększenie aktywności mózgu; wzmocnienie systemu nerwowego; niwelowanie nadmiernych napięć.

Opis: siadamy na podłodze, a ręce lekko ugięte opieramy o podłoże. Nogi złączone, zgięte w kolanach przenosimy z jednej strony na drugą.

Krażenie szyją

Wpływa na: relaksację, zwiększenie koncentracji, pogłębienie oddechu, wzmocnienie środkowego pola widzenia.

Opis: powolnym ruchem przenosimy głowę od ramienia do ramienia, pozwalając by broda była jak najbliżej klatki piersiowej. Robimy to na wydechu. W skrajnym, bocznym położeniu głowy wykonujemy wdech i powtarzamy czynność.

Leniwa ósemka

Wpływa na: wzmocnienie koordynacji pracy obu półkul mózgowych; usprawnienie percepcji wzrokowej; poprawienie pamięci krótko – i długoterminowej; relaksację i wyciszenie.

Opis: na wysokości oczu, naprzeciw nosa wyznaczamy punkt. Od niego rozpoczynamy kreślenie kciukiem koła – w lewą stronę do góry. Po powrocie do punktu wyjścia rozpoczynamy kreślenie drugiego koła – w prawą stronę ku górze. Oczy podążają za ruchem ręki (rysunek przypomina leżącą ósemkę). Wielokrotnie powtarzamy ten ruch. robimy go raz jedną, raz drugą ręką, następnie obiema. Ósemki możemy kreślić w

przestrzeni, na plecach drugiej osoby, na ścianie, na papierze, w materiałach sypkich itp.

Luźne skłony

Wpływa na: rozwój abstrakcyjnego myślenia i twórczej ekspresji; wzrost koncentracji i koordynacji ruchowej; rozluźnienie.

Opis: siadamy, a wyprostowane nogi krzyżujemy w kostkach. Ręce podnosimy do góry, robimy skłon tułowia do przodu. Ruch ten wykonujemy na wydechu, kilkakrotnie przenosząc ciężar ciała z jednego pośladka na drugi. Ręce wraz z ciałem znajdują się po tej samej stronie. Prostując się robimy wdech. Powtarzamy ćwiczenie zmieniając układ nóg.

Metafora integrująca

Wpływa na: synchronizację pracy półkul mózgowych; stymulowanie twórczych działań; rozwijanie wyobraźni; wzrost koncentracji; wyciszenie i relaksację.

Opis: siadamy wygodnie, dłonie kładziemy miękko na głowie. Zamykamy oczy. Wyobrażamy sobie półkule mózgowe. Gdy pocujemy ciepło, nie otwierając oczu, łagodnie opuszczamy ręce do wysokości talii. Pozwalamy dłoniom połączyć się, co symbolizuje współpracę obu półkul. Ciało odpowiada nam, gdzie teraz położyć złączone ręce.

Oddychanie przeponowe

Wpływa na: zwiększenie aktywności i koncentracji; poprawę koordynacji prawej i lewej strony ciała; pogłębienie oddechu.

Opis: dłonie kładziemy na dolnej części brzucha i bierzemy głęboki oddech. Czujemy jak dłonie oddalają się od siebie i powoli robimy wydech – dłonie zbliżają się.

Patrzenie na X

Wpływa na: synchronizację pracy półkul mózgowych, usprawnienie koordynacji ruchowej, wzrost umiejętności pisania i czytania.

Opis: spokojnie oddychamy, rozluźniamy się, patrzymy na znak X lub go sobie wyobrażamy.

Picie wody

Wpływa na: pobudzenie energii (*energizing z PACE*); efektywne przyswajanie, przetwarzanie i przechowywanie zdobytych informacji; usprawnienie przebiegu elektrycznych i chemicznych procesów w mózgu i całym ciele.

Opis: korzystnie jest pić około 25 ml wody na każdy kilogram masy ciała na dobę; w przypadku stresu lub wzmożonego wysiłku umysłowego – zdecydowanie więcej. Można obliczyć: $\text{masa ciała w kg} / 11 = \text{liczba szklanek wody na dobę dla jednego człowieka}$.

Pompowanie piętą (naciskanie dzwonka)

Wpływa na: integrację przedniej i tylnej części mózgu; poprawę koncentracji i komunikacji oraz postawy.

Opis: stajemy prosto, odstawiamy nogę do tyłu (w jednej linii) z lekko uniesioną piętą. Podczas wydechu dociskamy piętę do podłogi, a przednią nogę uginamy w kolanie. Robiąc wdech, ponownie unosimy piętę, a przy wydechu znów opuszczamy. Powtarzamy ćwiczenie zmieniając układ nóg.

Pozycja Dennisona

Wpływa na: wspomaganie pozytywnego nastawienia (*positive z PACE*); poprawę integracji umysł – ciało; relaksację, równowagę emocjonalną, koncentrację.

Opis: ćwiczenie można wykonywać w pozycji siedzącej, leżącej lub stojącej, ma ono dwie fazy.

I faza pozycji Dennisona: krzyżujemy nogi, ręce wyciągamy do przodu, dłonie odwracamy na zewnątrz, a kciuki kierujemy do dołu. Krzyżujemy ręce, splatamy dłonie, przyciągamy do klatki piersiowej. Językiem dotykamy podniebienia twardego. Oczy możemy zamknąć.

II faza pozycji Dennisona: nogi ustawiamy równolegle do siebie, dłonie łączymy opuszkami palców.

Punkty na myślenie

Wpływa na: jasność myślenia (*clear z PACE*), zwiększenie poziomu energii, odprężenie; usprawnienie ogólnej koordynacji i wzroku.

Opis: jedną ręką masujemy dwa punkty znajdujące się pod obojczykiem z obu stron mostka, drugą trzymamy na pępku (układ powtarzamy, zmieniając ręce).

Punkty pozytywne

Wpływa na: relaksację i łagodzenie skutków stresu; poprawę pamięci, umiejętności komunikacyjnych, organizacji i wizualizacji.

Opis: końcami palców lekko dotykamy punktów znajdujących się między linia włosów, a brwiami, na wypukłości czołowej. Oddychamy spokojnie, możemy zamknąć oczy. Ćwiczenie wykonujemy do momentu odczucia harmonijnego pulsowania obu dotykanych obszarów.

Punkty przestrzeni

Wpływa na: doenergetyzowanie systemu nerwowego; wzmocnienie motywacji do działania, koncentracji uwagi i organizacji; usprawnienie percepcji wzrokowej.

Opis: palcami jednej ręki dotykamy punktów nad górną wargą (możemy lekko masować), drugą ręką kładziemy na kości ogonowej; patrzymy w górę. Ćwiczenie potarzamy zmieniając układ rąk.

Punkty równowagi

Wpływa na: wzrost równowagi wewnętrznej, koncentracji uwagi; wspieranie komunikacji niewerbalnej, relaksację, poprawę samopoczucia, percepcji wzrokowej; łagodzenie objawów choroby lokomocyjnej, szybkość podejmowania decyzji..

Opis: palcami jednej ręki dotykamy wypukłości za uchem i przy podstawie czaszki (możemy lekko masować), drugą trzymamy na pępku. Ćwiczenie potarzamy zmieniając układ rąk.

Punkty ziemi

Wpływa na: doenergetyzowanie systemu nerwowego; poprawę koncentracji, organizacji działań, pracy oczu w polu środkowym i akomodacji; wzmacnia stabilność.

Opis: palcami jednej ręki dotykamy punktów pod dolną wargą (możemy lekko masować), drugą ręką trzymamy na dole brzucha. Ćwiczenie potarzamy zmieniając układ rąk.

Ruchy naprzemienne

Wpływa na: wzmożenie aktywności organizmu (*active z PACE*); poprawę ogólnej koordynacji ruchowej, wzroku i słuchu; usprawnianie umiejętności czytania i pisanania.

Opis: na stojąco lub na siedząco wykonujemy ćwiczenia naprzemienne np.: lewą ręką dotykamy prawego kolana i prawą – lewego.

Ruchy naprzemienne na leżąco

Wpływa na: poprawę koordynacji prawej i lewej strony ciała, organizacji, umiejętności czytania i pisania; wzmocnienie mięśni brzucha i przepony.

Opis: leżąc na plecach z rękami splecionymi pod głową wykonujemy ruchy naprzemienne np.: na przemian dotykamy lewym łokciem prawego kolana i prawym – lewego.

Rysowanie oburącz

Wpływa na: poprawę koordynacji ręka – oko, orientacji przestrzennej; rozluźnienie napięcia nadgarstków, ramion, obręczy barkowej.

Opis: rysujemy oburącz symetrycznie względem linii środka różne wzory w przestrzeni lub na płaszczyźnie.

Słoń

Wpływa na: wzmocnienie koordynacji ręka – oko, poprawę percepcji słuchowej, równowagę, organizację, koncentrację i zapamiętywanie.

Opis: Stajemy w lekkim rozkroku z rozluźnionymi kolanami. Wyciągniętą ręką pokazujemy punkt centralny wyobrażonej *leniwej ósemki*. Przytulamy ucho do ramienia i kreślimy w przestrzeni *leniwą ósemkę*. Powtarzamy ćwiczenie po trzy – cztery razy na każdą rękę.

Sowa

Wpływa na: wzmocnienie percepcji słuchowej, poprawę pamięci długo- i krótkoterminowej oraz koordynacji wzrokowo-ruchowej z pracą całego ciała, zmniejszanie napięcia mięśni ramion i karku.

Opis: Mocno chwytamy prawą dłońią miłośień z lewej strony między szyją, a barkiem; zwracamy głowę w tę stronę. Bierzemy głęboki wdech i, kierując głowę w stronę przeciwległego ramienia, głośno wydychamy powietrze (można artykułować wybrane głoski lub naśladować głos sowy). Gdy głowa znajdzie się nad prawym ramieniem, ponownie bierzemy głęboki wdech i wdychając powietrze wracamy do punktu wyjścia. Głowę utrzymujemy na tej samej wysokości. Głowę utrzymujemy na tej samej wysokości. Po trzech – czterech cyklach powtarzamy ćwiczenie, zmieniając układ rąk.

Wypady

Wpływa na: poprawę koncentracji i organizacji, orientacji przestrzennej, pamięci długoterminowej i szybkiego zapamiętywania, poprawę postawy, wyzwolenie ekspresji twórczej.

Opis: stajemy prosto, ręce opieramy na biodrach, jedną nogę odstawiamy w bok (stopy pod kątem 90 %), przy wydechu uginamy ją w kolanie (kolano nie może przekroczyć linii palców, przenosząc na nią ciężar ciała). Robiąc wdech, prostujemy kolano.

Zginanie stopy

Wpływa na: integrację pracy przedniej i tylnej części mózgu, poprawienie koncentracji uwagi i komunikacji werbalnej, wspieranie prawidłowej postawy ciała.

Opis: siadamy, jedną nogę kładziemy na kolanie drugiej, z wdechem przyciągamy stopę w stronę kolana, przy wydechu opuszczamy ją w przeciwnym kierunku.

Wykonujemy ćwiczenie trzymając rękami: przyczepy mięśni łydki, przyczepy łydki z przodu. Powtarzamy ćwiczenie zmieniając układ nóg.

L. p.	BLOK TEMATYCZNY	TEMAT	GRUPA I		GRUPA II		GRUPA III		GRUPA IV		RAZEM GODZIN
			Semestr I 2010/11	Semestr II 2010/11	Semestr I 2010/11	Semestr II 2010/11	Semestr I 2010/11	Semestr II 2010/11	Semestr I 2010/11	Semestr II 2010/11	
1	SPOTKANIE Z KINEZJOLOGIA	Mam mózg	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Prawa półkula – myślenie kreatywne	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Lewa półkula – myślenie logiczne	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		W krainie P. Dennisona	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Gimnastykuj mózg	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Ruch to jest to	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Ruszaj się	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Baw się kinezjologią Edukacyjną	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Ćwicz jak ja	2	-	2	-	2	-	2	-	8
RAZEM	18	-	18	-	18	-	18	-	72		
2	PORY ROKU	Witaj wiosno	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Już wiosna	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Wiosna wkoło	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Kwitną kwiaty	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Robimy wiosenne kanapki	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Motylem byłem	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Spacer po parku	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Wielkanocne jajo	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Wielkanocna ciastoterapia	-	8	-	8	-	8	-	8	32
		Prezent dla mamy	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Tęcza	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Kolorowy świat	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Burza	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Koniec lata	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Jesienne muzykowanie	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Jesienią, jesienią ...	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Posypały się listeczki	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Owoce z sadu	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Pada śnieg	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Zła zima	2	-	2	-	2	-	2	-	8
Bałwanek	2	-	2	-	2	-	2	-	8		
RAZEM	14	34	14	34	14	34	14	34	192		

3	W SWIECIE ZWIERZĄT	Ogród zoologiczny	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Słoń	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Pani sowa	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Zwierzęta w lesie	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Idzie wąż	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Zwierzaki domowe	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Zwierzęta z wiejskiego podwórka	-	4	-	4	-	4	-	4	16
		RAZEM	-	16	-	16	-	16	-	16	64
4	BAŚNIE I BAJKI	Brzydkie kaczątko	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Jestem jak Brzydkie kaczątko	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		W pałacu Królowej Śniegu	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		„Królowa Śniegu”	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		RAZEM	4	4	4	4	4	4	4	4	32
5	BAW SIĘ Z NAMI	Mam chusteczkę haftowaną	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Ojciec Wirgiliusz	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Tańczymy labado	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Karuzela	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Choinka zielona	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Kolorowy zawrót głowy - kolory	-	4	-	4	-	4	-	4	16
		Wesołe okulary	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Bezpieczne zabawy	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Lecimy samolotem	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Zabawa z koleżanką	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		Wielkoludy i krasnale	-	2	-	2	-	2	-	2	8
		RAZEM	14	10	14	10	14	10	14	10	96
6	ŚWIAT WOKÓŁ NAS	Bez wody nie ma życia	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Drzewko marzeń	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		Świat wokół nas	2	-	2	-	2	-	2	-	8
		RAZEM	6	-	6	-	6	-	6	-	24
		RAZEM GODZIN	56	62	56	62	56	62	56	62	480

Metody i formy pracy

Zajęcia zorganizowane będą tak, aby uczeń niepełnosprawny intelektualnie mógł na miarę swoich możliwości uczestniczyć w nich aktywnie i samodzielnie, wykorzystując swój potencjał twórczy. Nauczyciel będzie prowadził, wspierał i motywował uczniów do twórczego działania. Aby ten cel osiągnąć stosowane będą następujące metody i formy pracy z uczniem:

- Metody pracy

- metoda wiodąca: metoda Kinezylogii Edukacyjnej P. Dennisona
 - metody uzupełniające:
 - metoda stymulacyjna - długotrwała w czasie i skierowana na rozwój i poprawę zaburzonych funkcji (rozwój sprawności OUN) poprzez zastosowanie bodźców, które mają doprowadzić do wewnętrznych zmian – ich celem jest poprawa regulacji organizmu,
 - metody oglądowe oparte na obserwacji,
 - metody oparte na słowie (opowiadanie, opisy, wiersze, opowieści, pogadanki)
 - metoda uczenia przez naśladownictwo: ruchowe, statyczne, werbalne, zachowań i postaw,
 - metoda stymulacji polisensorycznej – czyli metoda rozkładania poleceń na etapy z powodu znacznie opóźnionego czasu realizacji czyli uczenie polisensoryczne,
 - metoda instrumentalna, czyli pozytywne wzmocnienie poprawnych form zachowania się i osiągnięć po udanym wykonaniu zadania.
- ### **- Formy pracy:**
- indywidualna, każdy uczeń wykonuje zadanie samodzielnie lub z pomocą nauczyciela;
 - zbiorowa, uczniowie wykonują proponowane zadania równocześnie;
 - zindywidualizowana to sposób nauczania uwzględniający różnorodne możliwości psychofizyczne uczniów.

I. SPOSÓB EWALUACJI

Efekty pracy tym programem będą mierzone regularnie, dwukrotnie u każdego ucznia korzystającego ze wsparcia (na początku i na końcu).

Będą one badane za pomocą:

- diagnozy z uczniem
- karty obserwacji wypełnianej dla każdego ucznia przez prowadzących zajęcia.

Do diagnozy z uczniem będzie wykorzystane „Badanie dydaktyczne poziomu umiejętności podstawowych ucznia” w zakresie: sprawności motorycznej, percepcji wzrokowej, słuchowej, rozwoju emocjonalnego i społecznego.

Drugim narzędziem badawczym będzie „Karta obserwacji” wypełniana przez prowadzących zajęcia. Zostanie ona skonstruowana na potrzeby programu przez autorów. Zawierać będzie zakres umiejętności jaki miał uczeń na początku wdrażania programu w zakresie Kinezylogii Edukacyjnej i na końcu oraz zachowanie ucznia podczas zajęć.

Wyniki ewaluacji opracowane będą w formie raportu metodycznego na koniec projektu „Innowacyjne metody nauczania dzieci z upośledzeniem umysłowym w powiecie lubelskim” przez koordynatora naukowego projektu.

II. KARTA WDROŻENIOWA PROGRAMU INNOWACYJNEGO

Tytuł programu innowacyjnego: „TWÓRCZA AKTYWNOŚĆ”

1. Informacje o szkole

- Nazwa szkoły: Zespół Szkół Specjalnych przy DPS w Matczynie
- Adres szkoły: Matczyn 9, 24 – 200 Bełżyce; tel. 81 516 24 00
- E – mail: zssmatczyn@poczta.onet.pl
- Imię i nazwisko dyrektora: mgr Renata Rejnowska
- W przypadku Zespołu Szkół podać typ szkoły, w której będzie wprowadzona innowacja: Szkoła Podstawowa, Gimnazjum, Szkoła Przesposabiająca do Pracy

2. Informacje dotyczące autorów programu innowacyjnego

Imię i nazwisko	Kwalifikacje zawodowe	Zajmowane stanowisko w szkole
Elżbieta Bugała	- Studia wyższe: Akademia Rolnicza - Kurs kwalifikacyjny z zakresu Oligofrenopedagogiki - Studium pedagogiczne - kurs „I i II stopnia z Kinezylogii Edukacyjnej P. Dennisona” - kurs z „Radosnej Kinezylogii”	nauczyciel w zespole rewalidacyjno - wychowawczym
Aneta Frąk - Tuziemska	- Studia wyższe: Pedagogika specjalna ze specjalnością Oligofrenopedagogika z reedukacją - Studia podyplomowe: Tyflopädagogika - kurs „I i II stopnia z Kinezylogii Edukacyjnej P. Dennisona” - kurs z „Radosnej Kinezylogii”	nauczyciel w klasie przysposabiającej do pracy

- Autorzy ukończyli formy doskonalenia w zakresie działalności innowacyjnej: TAK lub NIE

- Autorzy innowacji deklarują chęć udziału w formach doskonalenia poświęconych tej tematyce: TAK lub NIE

Jeśli TAK to jaka forma

- Autorzy posiadają doświadczenie w zakresie prowadzenia działalności innowacyjnej: TAK lub NIE

3. Informacje dotyczące opracowania innowacyjnego

1) Rodzaj innowacji:

- **Programowa:** innowacja polega na realizacji zajęć pozalekcyjnych „Twórcza aktywność” w oparciu o program przybliżający uczniom elementy Kinezylogii Edukacyjnej P. Dennisona.

- **Metodyczna:** polegająca na wprowadzeniu zajęć w oparciu o metodę Kinezylogii Edukacyjnej P. Dennisona w jak najszerszym, możliwym do opanowania przez uczniów upośledzonych umysłowo zakresie.

2) Zakres innowacji:

- **Kto zostaje objęty:** uczniowie Zespołu Szkół Specjalnych przy DPS w Matczynie (Szkoły Podstawowej, Gimnazjum, Szkoły Przesposabiającej do Pracy) rekrutowani na potrzeby projektu POKL „Innowacyjne metody nauczania dzieci z upośledzeniem umysłowym w powiecie lubelskim”. Są to uczniowie upośledzeni umysłowo w stopniu: umiarkowanym, znacznym i głębokim często ze sprzężoną niepełnosprawnością ruchową i współwystępującymi schorzeniami oraz zaburzeniami zachowania.

- **Zajęcia edukacyjne, które obejmuje program innowacyjny:** „Twórcza aktywność” w wymiarze 4 godzin zajęć pozalekcyjnych tygodniowo 4 grupach po 3 uczniów. Każda z grup w czasie trwania programu będzie miała 120 godzin zajęć w ciągu roku szkolnego 2010/11, w tym: w I semestrze po 56 godzin, a w II semestrze po 64 godziny.

- **Czas trwania innowacji:** rok szkolny 2010/11:

- od września 2010r. do czerwca 2011r.

- **Przyczyny powstania innowacji:**

- wzbogacenie oferty edukacyjnej Zespołu Szkół
- umożliwienie stymulacji zaburzonych funkcji i poprawę rozwoju psychoruchowego ucznia
- zorganizowanie zajęć odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby uczestników programu
- podniesienie efektywności kształcenia i wychowania

- **Na czym polega nowatorstwo opracowania:** opisywany program innowacyjny „Twórcza aktywność” wychodzi poza ramy obowiązującej podstawy programowej dla

uczniów niepełnosprawnych intelektualnie . Wprowadza nowe, bardzo przydatne treści nauczania z zakresu Kinezylogii Edukacyjnej P. Dennisona. Stosowanie ćwiczeń wg tej metody wpłynie znacząco na poprawę funkcjonowania ucznia niepełnosprawnego.

- Wprowadzenie programu innowacyjnego zostało poprzedzone diagnozą potrzeb uczniów.

- Zespół Szkół Specjalnych przy DPS w Matczynie zapewnia odpowiednie warunki kadrowe i organizacyjne, niezbędne do realizacji planowanych działań innowacyjnych.

- Przewidywane efekty programu innowacyjnego:

Po realizacji zadań wynikających z programu innowacji uczeń na miarę swoich możliwości psychofizycznych powinien znać:

- wybrane do programu ćwiczenia Kinezylogii Edukacyjnej P. Dennisona
- znaczenie wody, ruchu i tlenu w życiu człowieka
- swoje możliwości psychoruchowe
- niekonwencjonalne techniki plastyczne
- zabawy muzyczno – ruchowe z gestami
- zasady współdziałania w grupie

Po realizacji zadań wynikających z programu innowacji uczeń na miarę swoich możliwości psychofizycznych powinien umieć:

- wykonywać proponowane ćwiczenia Kinezylogii Edukacyjnej P. Dennisona
- lepiej komunikować się z otoczeniem
- wykonywać polecenia
- naśladować gesty i ruchy podczas zabaw
- słuchać opowiadań, wierszy, czytanych tekstów, opowieści ruchowych, muzyki
- współdziałać w grupie

Po realizacji zadań wynikających z programu innowacji uczeń na miarę swoich możliwości psychofizycznych powinien wykazywać:

- aktywność, zainteresowanie i ciekawość podczas uczestniczenia w zajęciach
- dłuższy czas koncentracji uwagi na wykonywanych zadaniach
- bogatszy zasób słownictwa biernego i/lub czynnego
- zdolności manualne i konstrukcyjne
- aktywność twórczą i ruchową
- współpracę i współdziałanie z innymi

1) Sposoby ewaluacji

Badanie postępu w osiąganiu rezultatów podczas pracy tym programem będzie mierzone dwukrotnie u każdego ucznia korzystającego ze wsparcia (na początku i na końcu).

Postępy będą badane za pomocą:

- diagnozy z uczniem
- karty obserwacji wypełnianej dla każdego beneficjenta przez prowadzących zajęcia.

Do diagnozy z uczniem będzie wykorzystane „Badanie dydaktyczne poziomu umiejętności podstawowych ucznia” w zakresie: sprawności motorycznej, percepcji wzrokowej, słuchowej, rozwoju emocjonalnego i społecznego.

Drugim narzędziem badawczym będzie „Karta obserwacji” wypełniana przez prowadzących zajęcia. Zostanie ona skonstruowana na potrzeby programu przez autorów. Zawierać będzie zakres umiejętności jaki miał uczeń na początku wdrażania programu w zakresie Kinezylogii Edukacyjnej i na końcu oraz zachowanie ucznia podczas zajęć.

Wyniki ewaluacji opracowane będą w formie raportu metodycznego na koniec projektu „Innowacyjne metody nauczania dzieci z upośledzeniem umysłowym w powiecie lubelskim” przez koordynatora naukowego projektu. Z wynikami będą zapoznani rodzice lub opiekunowie prawni uczniów uczestniczących w programie.

2) Finansowanie innowacji

Realizacja programu innowacyjnego będzie finansowana w ramach projektu POKL „Innowacyjne metody nauczania dzieci z upośledzeniem umysłowym w powiecie lubelskim”.

Jedna grupa: 4 godziny x 30 tygodni = 120 godzin

Razem: 120 godzin x 4 grupy = 480 godzin

I. DOKUMENTY

- Uchwała Rady Pedagogicznej w sprawie wprowadzenia innowacji
- Zgoda zespołu autorskiego na wprowadzenie programu innowacyjnego
- Opinia o programie